

A Szavanna-komplexum Szafari a Városligetben

A legnépszerűbb, klasszikus állatkerti állatok nagy része az afrikai szavanna lakói közül kerül ki. Éppen ezért a Szavanna-zóna a Budapesti Állatkertnek is a leglátogatottabb részei közé tartozik. Nemcsak a szó szoros értelmében vett Szavannaházat és -kifutót sorolhatjuk ide, hanem a vele szomszédos állatházakat is, valójában tehát egész komplexumról beszélhetünk.

Az egykori Afrika-társaskifutót 1930-ban alakították ki; ezt egyesítették az új évezredben az egykori Teveházzal és a velük szomszédos nézőtéri, illetve kertészeti területekkel, hogy 2008-ra elkészüljön az Állatkert legnagyobb területű létesítménye. A mai Szavannakifutón zsiráfok, antilopok és gazellák osztoznak a koronás darvakkal, gyöngytyúkokkal, marabuvával és az Afrikába csak telelni járó fehér golyákkal. Az itt élő golyák azonban nem költöznek ősszel: mentett madarak ők, melyek sérülésük miatt röpképességüket végleg elvesztették. Mivel azonban a szavannán nemcsak nagytestű állatok élnek, a Szavannaház épületében kisebb afrikai élőlények is helyet kaptak, az apró rágcsálóktól és szövőmadaraktól a hullőkön és ízeltlábúakon át a mongúzfélek két fajaig. Itt kapott helyet a szavanna talán legtitokzatosabb lakója, a semmilyen más állattal nem rokon földimalac is. A társaskifutó oldalában pedig a szurikáták otthonát találjuk, mely egyben a sarkantyús teknősök telelőhelye is.

A Szavannaházban kerültek kialakításra a szélesszájú orrszarvúak istállói is, és kifutóik is a Szavannakifutó részét képezik. Sőt, itt helyezkedik el az Elefántcsarnok is, noha Állatkertünk elefántjai nem az afrikai, hanem az ázsiai fajhoz tartoznak. Igazi afrikai állatok viszont a vízilovak, melyek immár több mint száz éve birtokolják a régi Elefántház medencéjét. A budapesti vízilótenyésztés messzi földön híres volt az egész 20. században: szinte nincs olyan európai állatkert, amelynek vízilovai közt ne lenne magyar származású. Jelenleg azonban nem várhatók újabb vízilócsemeték, hiszen a patinás lakosztályt ma két nőstény állat lakja: Tücsök, a már szintén nálunk, 1973-ban született, tehát az ötven felé közeledő matróna, és leánya, az 1994-es születésű Jusztna. Rajtuk kívül még egy csapat rókamanguszta is él a tornyos-kupolás műemléképületben.

A Szavanna-komplexum részét képezi két olyan épület is, amelyek a második világháborúban teljesen megsemmisültek, és csak 2010-ben építették újjá őket, az eredeti tervek alapján. Az újjászületett Bivalyházban a vörös kafferbivalyok mellett ecsetfülű disznók, más néven vörös folyamidisznók élnek, de itt tölti a nyarat és neveli fel fiókáit minden évben a rózsás flamingók népes csapata is. Mellette látható a Régi Zsiráfháznak nevezett épület, amelynek eredetije ugyan zsiráfoknak épült, de újjáépítése után már nem a zsiráfok, hanem a zebrák költöztek bele. A „pizsamás lovak” ugyanis már a korábbi társaskifutón is sok gondot okoztak a többi állattal szembeni összeférhetetlen viselkedésükkel, ezért inkább különálló lakosztályt kaptak. Ha kifutójukon nem is, de a házon azért nekik is osztozniuk kell: lakótársaik a kaffer szarvasvarjak, a szavanna jól megtermett, intelligens madarai.

Figyeld meg!

Az orrszarvú fején két különböző méretű tülök található, melyektömör szaruból épülnek fel, és akárcsak a mi hajunk vagy körmeink, folyamatosan növekednek. A rekordot jelenleg egy 1660 mm-es méret tartja, amely jóval nagyobb az átlagos 550mm-hez képest. A hímeknek általában hosszabbak a tülkeik, ezzel szemben érdekes módon nálunk Zafrielé a legrövidebb.

Ha a fehér orrszarvút szeretnétek látni, ne fehér állatot keressetek, hanem szürkét. Ez a név ugyanis egy félrefordítás eredménye. Az angol széles (wide) szót értették fehérnek (white), majd ragadt meg ez a név a köztudatban, azonban a fajhoz tartozó hivatalos név a szélesszájú orrszarvú. Ezek a nagytestű emlősök Afrikából származnak, és a területi eloszlásukból fakadóan két külön alfajt különböztetünk meg: északi- és déli szélesszájú orrszarvút. Bár az erre irányuló kutatások azt mondják, hogy a két alfaj alaktani és genetikai eltérései alapján inkább két külön fajról beszélhetünk, hivatalosan azonban még továbbra is egy fajba soroljuk őket. Sajnos az északi példányok státusza mára „funkcionálisan kihalt” lett, mert az utolsó hím egyed is elpusztult, így összesen két nőtény maradt az egész világon. A déli alfaj szintén csökkenő egyedszámot mutat, jelenleg nagyjából 20 000 példánnyal.

A déli szélesszájú orrszarvú összetéveszthetetlen sziluettjét a fején elhelyezkedő két különböző méretű tülök, a hosszú nyakán található púp, valamint hatalmas termete is meghatározza. Ha sorba állítanánk a legnagyobb testű szárazföldi állatokat, a szélesszájú orrszarvú rögtön az elefántok után következne. A nőtényeknek testtömege átlagosan 1700 kg, míg a hímek alatt a mérleg majdnem 600 kg-mal többet, átlagosan 2300 kg-ot mutat. A vadonban élőhelyük a füves szavanna, de sűrű erdőkben is gyakran előfordulnak. Fontos azonban, hogy territóriumukon belül friss ivóvízhez és megfelelő méretű füves rétekhez jussanak. Ha lehetőségünk nyílna megfigyelni őket, mindenképpen vízparti helyet keressünk a reggeli órákban, ilyenkor biztosan találkozhatnánk néhány szomszéd példánnyal. Bár kifejezetten vastag bőrük van, de ahogy nap közben emelkedik a hőmérséklet, úgy húzódnak ők is árnyékosabb területek felé.

A „fehér” orrszarvú izmos, széles szája – amelyről a nevét is kapta – kifejezetten fű legeléséhez alkalmazkodott. Nincsenek metszőfogai, a fűszálakat izmos ajkaival tépi el. Itt az állatkertben is mindent megteszünk, hogy egészséges súlyban tartsuk ezeket az aprónak nem mondható állatokat. Naponta akár 50-70 kg takarmányt is elfogyasztanak. Nyáron egyenesen a kaszálórétekről érkezik nekik a vágott friss zöld, míg télen száraz szénával pótolják ezt a mennyiséget. A zöldelésen kívül lőtáppal is kiegészül eledelük. Hatalmas büszkeségeink Layla és Lisimba, akik nálunk látták meg a napvilágot. Layla 2017-ben, Lisimba egy évre rá, 2018-ban született, mindketten Lulu utódai. Lisimba, a fiatalabb borjú már másik állatkertben él, azonban helyét átvette Zafriel, így két nőtényt és egy hímét láthattok a kifutóban.

Déli szélesszájú orrszarvú

Ceratotherium simum
Southern whiterhinoceros

Tudtad-e?

Az állatkertben hetente, rutinszerűen vesznek vért Laylától. Erre – és más, a gondozók munkáját segítő viselkedésre – tudatosan készítik, tanítják őket. Ez egy játékos tréning, amikor gondozóik különböző eszközökkel fejlesztik az állatok készségeit. Ez teszi lehetővé azt is, hogy Layla minden hétfőn nyugodtan elfoglalja helyét egy kalodában, ahol a füléből vesznek le vért, hiszen itt a legvékonyabb az állat bőre.

Rothschild-zsiráf

Giraffacamelopardalis rothschildi
Rothschild'sgiraffe

Tudtad-e?

A Rothschild-zsiráf a nevét Lionel Walter Rothschild báróról kapta, aki nemcsak bankár, hanem zoológus is volt, saját birtokán természettudományi múzeumot alapított, és zebrafogatóval hajtott a londoni Buckingham-palotához, hogy bizonyítsa a zebraék szelídíthetőségét.

A zsiráfok akár hat méter magasra is nőhetnek, így csodálatos kilátásban lehet részük. A Serengeti őrtoronyának is nevezik őket, hiszen messziről kiszúrják a ragadozókat. A Rothschild-zsiráfok azonban nem a Serengetiben, hanem attól kissé északnyugatra, Uganda és Kenya területén, elszigetelt populációkban élnek. Ez a zsiráf egyik leginkább veszélyeztetett alfaja.

Ötszarvú csodalény

A zsiráf különböző alfajainak (egyesek szerint fajainak) színe és mintázata eltérő. A Rothschild-zsiráfnál a mintázat a csánkizületig ér, majd a foltok eltűnnek, és a lábvégeken csak a fehéres alapszín marad. Foltjai nagyok és különböző formájúak, színárnyalatuk egyedileg lehet sötétebb vagy világosabb barna. A másik jellegzetes különbséget a fejükön kell keresni. A zsiráfokra jellemző, szarvszerű kinövésekből nekik öt darab van, egyedül a zsiráfok között: kettő jól látható a fejük tetején, a másik három kevésbé észrevehető, a homlokuk közepén és a füleik mögött. Ez a képződmény elcsontosodott porcból alakult ki, és a szarvasmarhák vagy antilopok szarvától eltérően nem borítja szarutülek, csak szőrös bőr.

A zsiráfok növényevők, pontosabban lombevők. Hosszú nyelvük van, amely hosszú nyakukkal együtt segíti őket a magas fák ágainak elérésében. A levelek mellett gyümölcsöt is fogyasztanak. Ehhez az életmódhoz nem csak nyelvük, de fogaik is alkalmazkodtak. Egyedi, felcsapott metszőfogukkal képesek lemetszeni az ágakról a leveleket. A lédús táplálék, amelyet fogyasztanak, bőven ellátja őket folyadékkal, így nem kell gyakran inniuk. Ez előnyös, mivel hosszú lábaik miatt nagy terpeszben állva férnek csak a vízfelszínhez, és ilyenkor kiszolgáltatottak lesznek a ragadozókkal szemben. Akár 50-70 kg levelet is elfogyaszthatnak egy nap alatt. Afelnőtt zsiráfok átlagos súlya ivartól függően 800-1200 kg, de a rekorder bika 1930 kg volt. Hosszú nyakukban hét csigolya van – ugyanannyi, mint az embernek, az egérnek, és szinte minden emlősállatnak.

A zsiráfok általában kimért, lassú léptekkel járnak, de képesek akár 56 km/h sebességgel vágtázni, s bár alig tudnak ugrani, de egy erőteljes rúgásra mindig képesek, hogy megvédjék magukat, amikor veszélyben vannak vagy üldözik őket. A gyors futástól ők is elfáradnak, így nekik is szükségük van alvásra, de le ritkán fekszenek, mert ez sebezhetővé teszi őket. Ha mégis leheverednének, nyakukat hátrahajtva a lábukon nyugtatják. Az anyák még az elléshez sem fekszenek le, így kb. 2 méter magas borjú kétméteres zuhanással is érkezik a világra. Állatkertünkben jelenleg ötfős csapatuk látható: Santana a rangidős a maga 24 évével, középkorúak Sandra és Ingrid az eddig eltöltött 13 évükkel, és 3 évesen a legfiatalabbak Sauda és Sheshe.

Figyeld meg!

A zsiráfok nyelvének a színe kékesszürke, hossza 45-60 cm is lehet. Nagyon kemény, szinte már szarusodott, hogy áthatolhatatlan legyen a lombok közt található tövisek számára.

Tudtad-e?

A Budapesten született Mhorr-gazellákat többnyire cumisüvegből kellett táplálni, de a 2019 november 1-jén és 3-án világra jött két gidát az anyaállatok szoptatták. A felnövekvő fiatal állatok más európai, a tenyésztésprogramban részt vevő állatkertekbe kerülnek.

Előfordul, hogy kétségbe vonják az állatkertek fontosságát, ezért álljon itt erre egy jó példa! A Mhorr gazellával a természetes élőhelyén, Északnyugat-Afrikában már nem találkozhatunk, azonban a világ számos állatkertjében, köztük a Fővárosi Állat- és Növénykertben él, és ráadásul még szaporodik is. Néhány állatkertben született egyedek visszatelepítési program keretén belül engedtekszabadona Szaharában.

A gazellák az antilopfélék legismertebb, legjobban elterjedt és fajokban leggazdagabb nemét alkotják. A Mhorr-gazella közülük is a legnagyobb, a dāmgazella alfaja. Szelíd természetű, hosszú nyakú és lábú kecses állat. Testének hossza 90-165 centiméter, tömege 40-70 kilogramm. „S” alakban görbült szarva van, melyet mindkét nem visel, 20-45 cm hosszú. Színezete a talajhoz alkalmazkodott, jellemzője egy vörösesbarna színű sáv, mely végighúzódik a fején, nyakán keresztül a háta közepéig a hátsó és a mellső végtagokig. Lába, hasa, tompora, és a nyakán egy foltban fehér színű. Az élénk színek fejlődésük során alakulnak ki, születéskor még kávébarnák. A szem mentén fekete sáv látható, fehér alapon.

A Mhorr-gazella kedveli a sziklás, köves talajú síkságokat, a füves területeket, elkerüli a homokdűnéket. Természetes élőhelyén akácia és más cserjék, bokrok hajtásaival táplálkozik. Az állatkertben lucerna, széna, lomb, kukoricaszár, sárgarépa, fehérrépa, zeller és alma a tápláléka. Csoportban él, amelyet 10-20 példány alkot. Jellemző volt rá a vándorlás, táplálékszerzése az évszakok változásához igazodott. Az állatok északra, a Szahara felé vándoroltak esős évszakban, a száraz időszakban pedig visszatértek a Szahel-övezetbe. Természetes ellenségük a gepárd és a hiénakutya. A gazella, ha üldözőbe veszik, futás közben váratlanul változtat irányt, amivel a ragadozót folyamatos iránymódosításra készíti. A versenyt így meglepő módon többnyire a furfangos gazella nyeri.

Az alfajt a kihalás veszélye fenyegeti. Az utolsó vadon élő példányokat az 1970-es években látták. Az 1980-as évek előtt még nem volt jellemző a Mhorr-gazella állatkerti tartása. A faj megmentésének terve egy spanyol biológus és környezetvédő, José Antonio Valverdenévéhez fűződik. Ő alapította a szaharai élővilág megmentésére létrehozott parkot Almeria közelében, 1971-ben (Parque de Rescate de la Fauna Sahariana). 1971 és 1975 között összesen 11 Mhorr-gazellát, két hím és kilenc nőtényt találtak, valamennyi ma élő példány az ő leszármazottjuk. Idővel több más amerikai és európai állatkertbe is kerültek. Magyarországon csak a Fővárosi Állat- és Növénykert tartja az alfaj egy kis csoportját, 2007 óta. Nálunk él az alfaj legidősebb példánya is, a 2001-ben született, Evita nevű nőtény.

Mhorr-gazella
Gazella damamahorr
Mhorgazelle

Figyeld meg!

A szemfüles látogatók egy tiszteletbeli unikornissal is találkozhatnak a Szavannakifutón: a Gedeon nevű Mhorr-gazellának csak egy szarva van, mert a másikat valahogy elvesztette.

